

Отримано: 7 травня 2019 року

Прорецензовано: 22 травня 2019 року

Прийнято до друку: 23 травня 2019 року

e-mail: alionagru@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2019-6(74)-15-18

Грущак О. М. Акціональний фрейм англomовного концепту *life*. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6(74), червень. С. 15–18.

УДК 811.111'42

Грущак Олена Миколаївна,
Викладач кафедри мовної та міжкультурної комунікації,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

АКЦІОНАЛЬНИЙ ФРЕЙМ АНГЛОМОВНОГО КОНЦЕПТУ *LIFE*

У статті проаналізовано англomовні цитати, афоризми та афористичні висловлювання як засоби вербалізації концепту *LIFE* у світлі фреймового підходу. Досліджено концептну наповненість акціонального фрейму – одного із базових фреймів концепту. Розглянуто його структурно-семантичну організацію. З'ясовано та описано акціональні схеми стану / процесу, контактної дії і каузативу. Відзначено різний ступінь їхнього поширення. У результаті дослідження окреслено та структуровано семантичний простір акціональної сутності концепту *LIFE*. Визначено та доведено наявність додаткових пропозиційних ролей у межах акціонального фрейму досліджуваного концепту, до яких належать стимул, передумова, спосіб, темпоратив, локатив, сирконстант.

Ключові слова: концепт, афоризм, цитата, слот, фрейм, фреймова структура, акціональна схема.

Olena Grushchak,

Lecturer of the Department of Language and Intercultural Communication, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE ACTION FRAME OF 'LIFE' CONCEPT

The article focuses on English language quotations, aphorisms and aphoristic statements as means of verbalization of *LIFE* concept in terms of the framing approach. The notion of frame has been considered. The conceptual content of the action frame, one of the basic frames of the concept, has been investigated. The action frame characterizes an object on the basis of its activities and demonstrates such features of *LIFE* as its ability to perform an action or to experience an action. The research identifies and describes action schemas of state / process, of contact action as well as a causative schema. The author notes a diverse degree of the prevalence of these elements and states that the action frame is most often objectified in the schemas of contact action and of state / process, while the caution schema is found to be least representative. The article postulates the fact that there are additional propositional roles within the action frame of the investigated concept such as stimulus, precondition, mode, temporative, locative, or circumstant, with some types of these roles being pointed out. As a result of the study, the semantic field of the action essence of *LIFE* concept has been outlined and structured.

Key words: concept, aphorism, quotation, slot, frame, frame structure, action schema.

Постановка проблеми. Життя як природне явище складне і багатогранне. Потрібне різноаспектне розкриття властивостей живої природи, щоб зрозуміти її можливості й тенденції розвитку, різноманіття її способів вираження. Науковці в різні часи намагалися дослідити властивості життя, його прояви, сформулювати визначення концепту *LIFE*. Не залишилися осторонь і мовознавці, які в численних працях вивчали цей концепт у різних аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміст концепту *LIFE* має різне наповнення в мовних картинах світу різних народів. Змістова своєрідність цього концепту досліджувалася на матеріалі німецької (С. О. Демідкіною), української (Ж. В. Краснобасово-Чорною) та російської (О. А. Іпановою) мов. В опозиції «життя – смерть» на українському та італійському матеріалі паремійного фонду концепт вивчався О. О. Близнюк, а в контексті російської фразеології, пареміології та афористики – Н. Новіковою. У наших дослідженнях аналізувалися англomовні цитати, афоризми та афористичні висловлювання як домінуючі засоби вербалізації концепту *LIFE* в англomовній картині світу, специфіка уявлень про цей феномен у носіїв англійської мови, виявлення та окреслення ключових ознак досліджуваного концепту, притаманних британській та американській лінгвокультурам [2], його метафоричні репрезентації в англomовній афористичній [див. докладніше: 3]. З позиції фреймового підходу вивчався предметний фрейм зазначеного концепту [див. докладніше: 4]. Результати дослідження ще одного базисного фрейму – акціонального – пропонуємо у нашій розвідці.

Актуальність нашого дослідження зумовлена тим, що все частіше увага сучасних науковців привертена до вивчення концептів у фреймовому аспекті. Проте в науковій літературі немає ґрунтовних праць, присвячених аналізу базисних фреймів концепту *LIFE* на матеріалі англійської мови, що й зумовило вибір теми нашого дослідження.

Мета пропонованої наукової розвідки полягає у висвітленні однієї із базових фреймових структур концепту *LIFE* у межах акціонального фрейму. Реалізація цієї мети передбачає розв'язання таких конкретних завдань: розглянути поняття «фрейму», проаналізувати мовні засоби вербалізації концепту *LIFE* з точки зору фреймового підходу, змодельовати фреймову структуру цього концепту шляхом виявлення основних елементів акціонального фрейму, виокремлення ключових схем, що входять до складу фрейму, та визначення їхнього вербального наповнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Матеріалом даної статті слугували цитати, афоризми та афористичні висловлювання представників інтелектуальної та культурної еліт, письменників, політичних та громадських діячів, аналіз яких дав можливість виявити та описати акціональний фрейм концепту *LIFE*. Звернення до зазначеного мовленнєвого матеріалу дослідження не є безпідставним, адже в ньому в концентрованому вигляді відображені уявлення про життя загалом і місце людини у життєвому просторі зокрема [4].

У нашій статті використовуємо розгорнуту систему аналізу концептів у термінах фреймів та слотів, що була представлена у праці С. Жаботинської [5]. Фрейм – це чітка ієрархічна структура, для нього властивий динамічний характер, він будується за категоріальним принципом організації знання, уявленні про типovu, тематично єдину ситуацію. Фрейм відображає

типове для конкретної мовної картини світу. Репрезентація однієї й тієї ж стереотипної фреймової концептосфери у різних мовах свідчить про специфічність сприйняття представниками цих мов світу і людини в ньому. У межах фреймової структури є можливість представити концепт за різними параметрами. Наприклад, предметний фрейм структурується за кількостями, якісними, буттєвими, локативними та темпоральними характеристиками [4]. Крім предметного фрейму, виділяється акціональний (у межах якого концепт характеризується з позиції дій), таксономічний (концепт подається в таксономічному контексті), посесивний (у концепті репрезентовані посесивні характеристики) і компаративний (концепт аналізується за участю в метафоричних зв'язках) [там само]. Зупинімося докладніше на вивченні акціонального фрейму.

Цей фрейм характеризує об'єкт з погляду його діяльності, а досліджуваний дискурс фрейму виявляє такі ознаки життя, як здатність виконувати дії, спричиняти вплив, а також зазнавати впливу, що відображено у схемах акціонального фрейму, наведених нижче.

1. Схема стану/процесу «LIFE (AG-агєнс) діє» репрезентує дію агєнса (виконавця дії), яка мислиться як така, що не спрямована на інший предмет: *However difficult life may seem, there is always something you can do and succeed at. /Stephen Hawking/; Fortunately analysis is not the only way to resolve inner conflicts. Life itself still remains a very effective therapist. /Karen Horney/* Дія агєнса репрезентована мовними одиницями, що включають дієслова ненаправленої дії, як наприклад, дієслова мовлення (*verba dicendi*): *Books say: She did this because. Life says: She did this. Books are where things are explained to you; life is where things aren't. I'm not surprised some people prefer books. /Julian Barnes/; дієслова зі значенням примусу (to require, to demand, to exact): Life doesn't require that we be the best, only that we try our best. /H. Jackson Brown Jr./; Courage is the price that life exacts for granting peace. /Amelia Earhart/; дієслова руху, пересування, переміщення, зміни місцеположення (to come, to turn around, to speed by): When I started counting my blessings, my whole life turned around. /Willie Nelson/. Агєнс LIFE в контексті дій, позначених цими словами, зберігає власні базові ознаки у певний момент буття.*

Дієслова репрезентують повний життєвий цикл, що складається з трьох етапів: 1) етапу початку: *Life began with waking up and loving my mother's face. /George Eliot/; We all have two lives. The second one starts when we realize that we only have one. /Tom Hiddleston/; 2) етапу тривання/перебігу: In three words I can sum up everything I've learned about life: it goes on. /Robert Frost/; It's never nice to lose someone close to you; unfortunately, life goes on, and we have to make peace with it and move on. /Francois Hougaard/; Life is beautiful because it doesn't last. /Brit Marling/; 3) етапу завершення/кінця: Every man's life ends the same way. It is only the details of how he lived and how he died that distinguish one man from another. /Ernest Hemingway/.*

При вивченні предметного фрейму нами з'ясовано, що в межах темпорального слоту неодноразово використовуються темпоративи на позначення минулого чи майбутнього, проте вживаються вони лише з метою посилення контрастного ефекту – для акцентуації того, що життя корелюється саме з теперішнім. Апеляція до темпоральних характеристик життя здійснюється також за допомогою вербалізаторів зі значенням «проміжок часу» [4]. Крім того, вживання підрядних речень часу в ролі темпоратива є релевантним і для опису акціонального фрейму: *We all have two lives. The second one starts when we realize that we only have one. /Tom Hiddleston/; Just when I think I have learned the way to live, life changes. /Hugh Prather/*. Наведені приклади демонструють один із різновидів темпоративів, а саме такий, що вказує на початок виконання дії: [LIFE (AG-агєнс) діє (починається / змінюється) ТОДИ / З ТОГО МОМЕНТУ].

Аналіз фактичного матеріалу дає підстави стверджувати, що у межах акціональної схеми стану/процесу використовується не лише вищезазначений різновид темпоративів: *Life has become immeasurably better since I have been forced to stop taking it seriously. /Hunter S. Thompson/*, а й темпоратив, що вказує на відрізок / момент тривання дії [LIFE (AG-агєнс) діє ТОДИ / ПРОТЯГОМ]: *Life becomes harder for us when we live for others, but it also becomes richer and happier. /Albert Schweitzer/*.

Локативний слот предметного фрейму вказує на місце, де життя існує: тут (*here*), на краю (*on the edge*), там, де є любов (*where is love*) [4]. У межах акціонального фрейму локативний слот також може бути доповнений за рахунок інших різновидів локативів – таких, як джерело [LIFE (AG-агєнс) діє (*comes from / begins*) ТАМ / ЗВІДТИ (*from the earth / at the end of your comfort zone*)] та ціль [LIFE (AG-агєнс) діє (*returns / come around*) ТУДИ (*to the earth / to where you started*)]. Таким локативом може виступати й саме життя, про що свідчить значна кількість цитат [ХТОСЬ/ЩОСЬ (AG-агєнс) діє ТАМ (у житті)]: *If the only prayer you ever say in your entire life is thank you, it will be enough. /Meister Eckhart/*.

Доволі частотною є розширена схема процесу [LIFE (AG-агєнс) діє ТАК (спосіб)], де дія агєнса виражена, зокрема, дієсловами на позначення руху: *Life moves so fast. You gotta document the good times, man. /Big Boi/; Life moves pretty fast. If you don't stop and look around once in a while you could miss it. /Ferris Bueller/* або зміни: *Life changes so quickly. feeling grateful to be around such wonderful people to strengthen and grow with. /Riley Keough/; It's amazing. Life changes very quickly, in a very positive way, if you let it. /Lindsey Vonn/*, інколи в поєднанні з підрядними реченнями: *I'm a big believer that life changes as much as you want it to. /Martin Freeman/*, а найчастіше в сполученні з прислівниками (*fast, quickly*), підсиленими інтенсифікаторами *so, very, pretty*.

2.1. Схема контактної дії «LIFE (AG-агєнс) діє на ХТОСЬ/ЩОСЬ (PT-пацієнс)» демонструє взаємодію агєнса та іншого предмета – пацієнса (того, що не змінюється в результаті дії агєнса): *I don't like people who have never fallen or stumbled. Their virtue is lifeless and it isn't of much value. Life hasn't revealed its beauty to them. /Boris Pasternak/*. Ментальний або фізичний зв'язок між агєнсом та пацієнтом, змодельований за допомогою дієслів, що містять семи цілеспрямованої діяльності: *Life reflects your own thoughts back to you. /Napoleon Hill/*. Поширеною є вербалізація дії LIFE-агєнса дієсловами, що виражають почуття: *I have found that if you love life, life will love you back. /Arthur Rubinstein/; Life loves the liver of it. /Maya Angelou/*.

У результаті систематизації лексичних одиниць на позначення дій агєнса LIFE виокремлюємо синонімічний ряд (*to give / to grant / to present*), що групується навколо найбільш частотної і стилістично нейтральної доміантної «to give», яка співвідноситься зі значенням лексеми «freely transfer the possession of something to someone», напр.: *When life gives you Monday, dip it in glitter and sparkle all day. /Ella Woodward/; Surprise is the greatest gift which life can grant us. /Boris Pasternak/*.

2.2. Схема контактної дії «ХТОСЬ/ЩОСЬ (AG-агєнс) діє на LIFE (PT-пацієнс)» демонструє, що LIFE може бути не лише агєнсом дії, але й пацієнсом, тобто зазнавати впливу: *I grew up in a family with two very strong women, my mother and my older sister, and they were big influences on my life. /Darren Aronofsky/; A life is not important except in the impact it has on other lives. /Jackie Robinson/*.

Результати аналізу фактичного матеріалу свідчать про те, що за своїм вербальним втіленням даний слот є найбільш чисельним. Для того, щоб продемонструвати багатство вербального наповнення даного слоту наведемо низку дієслів на позначення зв'язку між агенсом та LIFE-пацієнтом: to make, bring, give, spend, end, protect, record, discuss, teach, understand, experience, appreciate, celebrate *LIFE*, що належать до різних лексико-семантичних груп. Найбільш уживаними лексичними одиницями, що виражають дію, спрямовану на *LIFE* (об'єкт дії) є дієслова: “love”: *I have found that if you love life, life will love you back.* /Arthur Rubinstein/; та “enjoy”: *Life is short, so enjoy it to the fullest.* /John Walters/; *Do what you need to do and enjoy life as it happens.* /John Scalzi/. Високочастотним у межах акціонального фрейму є вживання лексеми “to live”: *Each person must live their life as a model for others.* /Rosa Parks/.

Акціональні схеми можуть бути поширені за рахунок низки аргументних ролей, що групуються за спільністю значення та формального мовного маркера [6, с. 46]:

- стимул (різновид – причина): [ХТОСЬ/ЩОСЬ (AG-агенс) діє на *LIFE* (PT-пацієнс) ЧЕРЕЗ]: *Life is too short to worry about anything. You had better enjoy it because the next day promises nothing.* /Eric Davis/; *I love life because what more is there?* /Anthony Hopkins/; *Live life for the moment because everything else is uncertain!* /Louis Tomlinson/;

- передумова (різновид – умова): [ХТОСЬ/ЩОСЬ (AG-агенс) діє на *LIFE* (PT-пацієнс) ЯКЩО]: *If you don't embrace who you are and accept who you are, you won't be able to live a happy life.* /Ciara/; *If you go around being afraid, you're never going to enjoy life. You have only one chance, so you've got to have fun.* /Lindsey Vonn/;

- спосіб: [ХТОСЬ/ЩОСЬ (AG-агенс) діє на *LIFE* (PT-пацієнс) ТАК]: *Be brave enough to live life creatively. The creative place where no one else has ever been.* /Alan Ald/; *People will always have an opinion, but you have to live life the way you want to. It's very easy to tell others what to do, but difficult to implement it on yourself.* /Preity Zinta/;

- сирконстант [ХТОСЬ/ЩОСЬ (AG-агенс) діє на *LIFE* (PT-пацієнс) З /ЗА ДОПОМОГОЮ], який представлений різновидами: а) супроводжувач: *I secretly enjoy being alone – hiking alone, skiing alone, walking along the beach alone, going to movies alone. Do not get me wrong, I like sharing my life with other people, but sometimes I really enjoy being as alone as possible.* /Josh Zuckerman/, б) інструмент: *I have measured out my life with coffee spoons.* /T. S. Eliot/. Крім того, саме життя також може виступати у ролі інструмента: *You can preach a better sermon with your life than with your lips.* /Oliver Goldsmith/;

- темпоратив (різновиди – початок, відрізок / момент, кінець): [ХТОСЬ/ЩОСЬ (AG-агенс) діє на *LIFE* (PT-пацієнс) ТОДІ /ПРОТЯГОМ]: *Do what you need to do and enjoy life as it happens.* /John Scalzi/; *When you are measuring life, you are not living it.* /Mitch Albom/; *Even when I'm sick and depressed, I love life.* /Arthur Rubinstein/.

2.3. Схема контактної дії «LIFE (AG-агенс) діє на ХТОСЬ/ЩОСЬ (AF-афектив)» демонструє взаємодію агенса та іншого предмета – афектива: *Life is hard. After all, it kills you* /Katharine Hepburn/. У результаті дії агенса афектив набуває нової якості: *We are supposed to enjoy the good stuff now, while we can, with the people we love. Life has a funny way of teaching us that lesson over and over again.* /Sheena Easton/. Зауважимо, що дана схема дії акціонального фрейму представлена переважно малефактивним типом (малефактив – той, хто зазнає шкоди від дії): *Life will break you. Nobody can protect you from that, and living alone won't either; for solitude will also break you with its yearning. You have to love. You have to feel. It is the reason you are here on earth.* /Louise Erdrich/.

2.4. Схема контактної дії «ХТОСЬ/ЩОСЬ (AG-агенс) діє на LIFE (AF-афектив)» демонструє взаємодію агенса та ЖИТТЯ: *Change your life today. Don't gamble on the future, act now, without delay.* /Simone de Beauvoir/; *The greatest discovery of any generation is that a human being can alter his life by altering his attitude.* /William James/, у результаті якої *LIFE* зазнає змін, а саме:

1. життя набуває нової якості: *I am convinced that material things can contribute a lot to making one's life pleasant, but, basically, if you do not have very good friends and relatives who matter to you, life will be really empty and sad and material things cease to be important.* /David Rockefeller/; *I cannot even imagine where I would be today were it not for that handful of friends who have given me a heart full of joy. Let's face it, friends make life a lot more fun.* /Charles R. Swindoll/;

2. якість життя проявляється більшою мірою, що виражається вживанням якісних прикметників у вищому ступені порівняння: *Because of your smile, you make life more beautiful.* /Thich Nhat Hanh/; *Feminism has never been about getting a job for one woman. It's about making life more fair for women everywhere. It's not about a piece of the existing pie; there are too many of us for that. It's about baking a new pie.* /Gloria Steinem/;

3. може бути змінена, а саме збільшена, така ознака життя, як його тривалість: *It is very certain that the desire of life prolongs it.* /George Gordon Byron/.

Ця схема також може бути поширена за рахунок аргументних ролей [ХТОСЬ/ЩОСЬ (AG-агенс) діє на *LIFE*-бенефактив (бенефактив – той, що має користь з дії) ТАК (спосіб) за УМОВИ (якщо)]: *You will enrich your life immeasurably if you approach it with a sense of wonder and discovery, and always challenge yourself to try new things.* /Nate Berkus/.

3. Схема каузативу «LIFE (CR-каузатор) робить/створить ХТОСЬ/ЩОСЬ (FT-фактив)» показує створення діючою особою-каузатором нового предмета-фактива, який не існував раніше: *Biology gives you a brain. Life turns it into a mind.* /Jeffrey Eugenides/.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Фреймова модель концепту *LIFE*, об'єктивованого в англійських цитатах, афоризмах та афористичних висловлюваннях, є структурованою у вигляді мережі схем акціонального фрейму, що включає схеми стану / процесу, контактної дії та каузативу. Акціональний фрейм найчастіше об'єктивується у схемах контактної дії та стану / процесу. Найменш репрезентативною є схема каузативу. У межах акціонального фрейму наявні додаткові аргументні ролі, до яких належать передумова, спосіб, стимул, сирконстант, реципієнт, локатив та темпоратив.

Основну увагу в статті було зосереджено на складових акціонального фрейму концепту *LIFE*. У подальших дослідженнях, на нашу думку, видається доцільним розглянути й інші базисні фрейми цього концепту.

Література:

1. Андреева І. Акціональний фрейм концепту HORROR: конвенційний зміст і трансформації. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство.* 2015. № 4. С. 6–11.

2. Грущак О. Вербалізація концепту LIFE в англomовних цитатах, афоризмах й афористичних висловлюваннях. *Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej (on-line)*. (30.04.2018). Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2018. S. 27–30.

3. Грущак О. М. Метафоричне представлення концепту LIFE в англomовній афористиці. *Молодий вчений*. 2017. № 4.3 (44.3). С. 62–65.

4. Грущак О. М. Предметний фрейм концепту LIFE в англomовній афористиці. *Молодий вчений*. 2018. № 3.1 (55.1). С. 39–43.

5. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ: типы фреймов. *Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки»*. 1999. Вип. 11. С. 12–25.

6. Жаботинська С. А. Синтаксична метафора у світлі граматики конструкцій (багатозначність структури NP2 of NP1). *Studia Philologica (Філологічні студії): зб. наук. праць*. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. Вип. 1. С. 43–51.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

7. 300 Inspiring Life Quotes That Will Move You (Deeply). URL: <http://wisdomquotes.com/life-quotes/> (Last accessed: 14.03.2019).

8. Aphorisms, Thoughts, Sayings. URL: <http://www.aphorism4all.com/> (Last accessed: 07.03.2019).

9. Brainy quotes. URL: <https://www.brainyquote.com/topics/life> (Last accessed: 15.03.2019).

10. John Gross. *The Oxford Book of Aphorisms*. Oxford, 2003. 394 p.

11. Popular Quotes. URL: <http://www.goodreads.com/quotes> (Last accessed: 12.03.2019).

12. *The Oxford Dictionary of Phrase, Saying and Quotation*. Oxford, 1997. 720 p.